

Türk Atasözü ve Deyimlerinde Halk ve Topluluk İsimleri

Yard. Doç. Dr. Salim KÜÇÜK*

Özet: Türk atasözü ve deyimleri, edebiyatımızda konu yönünden bir çok araştırma ve incelemeye tâbî tutulduğu hâlde halk ve topluluk isimleri açısından incelenmemiştir.

Tasvirî yönde yapılan bu inceleme çalışmasında Türk atasözü ve deyimlerinde adı geçen halk ve toplulukların Frenk kapsamına giren İngilizler ve Hindistan'ta yaşayan Hintliler hariç Osmanlı Devleti coğrafyasına tâbî oldukları tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde Türk toplumuyla en çok karşılıklı etkileşim içerisinde olan gayri müslim Ermeni, Rum ve Yahudiler özel bir önem taşımaktadırlar.

Araştırmamızda atasözü ve deyimlerimizde adı geçen başlıca halk ve topluluklar arasında şunlar tespit edilmiştir: Acem, Arap, Arnavut, Boşnak, Çingene, Ermeni, Frenk, Hindû, İngiliz, Kürt, Mağribî, Osmanlı, Rum, Tatar, Türk, Yahudi.

Anahtar Kelimeler: Halk, Türk atasözleri, deyim, Ermeni, Rum, Yahudi, Çingene.

Giriş

Edebiyatımızda geleneksel sözlü kültür ürünlerinden atasözü ve deyimler üzerine bir çok araştırma ve inceleme yapılmıştır. Bunlar içerisinde konularına göre en kapsamlı çalışmayı Uyguner (1963; Aksoy, 1988'den) ve Kurnaz (1963) yapmışlardır. Trabzon ve Bafra yöresinden derlediği atasözlerini de çalışmasına ekleyen Kurnaz, atasözlerini konularına göre 18 başlıkta toplamıştır. Bunlar insan ve insanlık, üstün değerler, sağlık, okuma-yazma, insanlık bilgileri, aile kişileri, ekonomi, dil, beğenilmeyen şeyler, din, iş, azlık-çokluk, hayvanlar, gün ve mevsimler, önemli tabiat varlıkları, bitkiler, önemli gıdalar, ve çeşitli konulardan oluşmaktadır. Edebiyatımızda atasözleri ve deyimler üzerine yapılan diğer konulu çalışmalar arasında şunları sıralayabiliriz: Ölüm (Ünver 1937), köy ve şehir

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ordu Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-ORDU skucuk@omu.edu.tr

(Köy ve Ziraatı İlgilendiren Atasözleri, 1938; Köymen 1942), toprak (Ertekin 1939), at (Ata 1940; Elçin 1963), ziraat esasları (Eker 1940), dağ (Dağlıoğlu 1942), mûsikî (Gazimihal 1956), kadın (Selek 1961), dil ve bel (Eyüboğlu 1961), fizik (Bozkurt 1965), açlık (Gürçay 1964,1965), insan organları (Türmen 1965), tuz, ekmek hakkı (Elçin 1966), ormancılık (Yolpazoğlu 1944; Günen 1958; Yund 1966) çalgı ve çağırğı (Gazimihal 1967), kişi adları (Yund 1967), çocuk (Ayaldı 1970), sulama, nadas ve gübre (Güleç 1970a) iklim (Güleç 1970b; Tan 1975), giyimkuşam (Bozyiğit 1971), tarla ürünleri (Güleç 1971a), büyüme, hasat ve Harman (Güleç 1971b), evlilik (Çağlar 1972; Engüllü 1974), kaşık (Atasözlerinde Kaşık 1972), yol, su, elektrik (Öcal 1972), meslekler (Bozyiğit 1972), bağ ve bahçe (Güleç 1972a), ağaçlar (Yund 1941; Yund 1943, Güleç 1972b), İstanbul yer adları (Yund 1975), halk inanışları (Arslan, 1975), mensucat (Şimşek 1980), istihbarat (Ancın 1983), yer adları (Bozyiğit 1984), hayvanlar (Türmen 1963; Gönüllü, 1986), av hayvanları (Yund 1965), batıl inançlar (Öktürk 1990), dinî motifler (Doğan 1996), zaman ve zaman yönetimi (Ölçer 1996), gönül, kalp, yürek (Karabağ vd. 2000).

Felsefe ve psikoloji alanında da inceleme ve araştırmalara tâbi tutulan atasözleri ve deyimler alanında halk ve topluluk isimleri üzerine bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada Türk atasözü ve deyimleri bu açıdan ele alınacak ve nesnel yönden ele alınacaktır.

Araştırmamıza konu olan Türk atasözü ve deyimlerinde adı geçen halk ve toplulukların en önemli özelliği Osmanlı devleti coğrafyasına dahil olmalarıdır. Önemli bir kısmını bir zamanlar Osmanlı devleti sınırları içerisinde Türk toplumuyla iç içe, bağımsız veya yarı bağımsız statüde yaşamış halk ve topluluklar oluşturmaktadır. Adı geçen halk ve topluluklar arasında sadece Ermeniler, Rumlar ve Yahudiler günümüzde azınlık statüsü taşımaktadırlar. Diğer isimler ise şunlardır: Acem, Arap, Arnavut, Boşnak, Frenk, Hindü, İngiliz, Kürt, Mağribî, Osmanlı, Tatar, Türk.

Acem: Arapların Arap olmayanlar için kullandıkları ve İranlı anlamına gelen Acem kelimesi İran'ın Fars ırkından olmayan yerli halkını tanımlamak amacıyla da kullanılmaktadır. Atasözü ve deyimlerimizde bu kelime şöyle ifade edilmektedir.

Acem arslanı. Acem kılıcı gibi iki tarafa da çalar. Acem kılıcı gibi iki tarafı/tarafli kesmek. Acem kılıcı gibi iki yanı da keskin kılıç. Acem kılıcı

gibi. Acem mübalağası. Acem palavrası. Arap doyunca yer, Acem çatlayınca.

Arap: Yakın doğu'da Arap yarımadasında ve Kuzey Afrika'da yaşayan Araplarla ilgili atasözü ve deyimlerimizin tamamında Araplardan övgü ile bahsedilmemektedir:

Anladım ise Arap olayım. Arabı uyanmak. Arap araba yüzün karadır demiş. Arap bacı. Arap çorabı. Arap dilini çıkarmış gibi. Arap doyunca yer, Acem çatlayınca. Arap eli öpme ile dudak kara olmaz. Arap gibi olmak. Arap oğlan varsın gelsin, tahtirevânı alsın gelsin. Arap olayım. Arap saçı. Arap saçı gibi karışmış. Arap saçı gibi karmakarışık iş. Arap saçına döndü/İşi Arap saçına döndü/Arap saçına dönmek. Arap süresidir geçilmez. Arap uyandı/Arabın gözü açıldı. Arapcık Arapcık, ayağında çorapcık. Araptan paşa, ağaçtan maşa. Ne Şam'ın şekeri, ne Arabın zekeri/yüzü.

Arnavut: Arnavut halkından olan kimseler için kullanılan Arnavut adı sadece bir atasözümüzde geçmektedir.

Arnavut'a sormuşlar “Cehenneme gider misin?” diye, “Aylık kaç?” demiş.

Boşnak: Bosna halkından olan Boşnakları nitelemek için kullanılan Boşnak adının iki yerde geçtiğini görüyoruz.

Gazı Boşnak gibi söz anlatılmaz oldu. Boşnak güzeli.

Çingene: Geçmiş göçebeliğe dayalı olan ve günümüzde yerleşik hayata geçme aşamasında olan dünyanın değişik ülkelerinde (Romanya, Bulgaristan, Yugoslavya, Çekoslovakya, Macaristan, Türkiye, İspanya, Rusya Federasyonu, Fransa, Portekiz, Yunanistan, İtalya, Almanya, Arnavutluk, Polonya, İngiltere, Belçika-Hollanda-Danimarka-Lüksemburg, İsveç-Norveç-Fillandiya, Avusturya, İrlanda, İsviçre) dağınık olarak yaşayan ve Hindistan'dan çıktıkları söylenen esasen roman olarak da bilinen çingene topluluğuyla (Alpman, 1993) ilgili olumsuz ifadeler taşıyan atasözü ve deyimlerimiz bir hayli fazladır.

Çadırı yanmış çingene karısı gibi yaygara eder. Çingene borcu. Çingene çalar, Kürt oynar. Çingene çalar, Kürt oynar, ben böyle düğün görmedim. Çingene çergesi. Çingene çergesi gibi. Çingene çergesi gibi oraya sürür. Çingene çingeneye çatmadıkça kasnak boyuna geçmez. Çingene çoğaldıkça çeribaşı sevinir. Çingene çorbası. Çingene düğünü. Çingene

düğünü davulsuz, Kürtüğünü zurnasız olmaz. Çingene ele kızmış, kendi çocuğunun ağzını yırtmış. Çingene evinde ekşi yoğurt. Çingene evinde kaymak bulunmaz. Çingene evinde/çadırında musandıra ne arar/Çingene çerGESinde musandıra ne arar/Çingene çadırında yüksek dolap ne arar. Çingene horozu gibi ayağından çakılır. Çingene kavgası. Çingene maşası. Çingene mezarı gibi yerle bir. Çingene parası. Çingene pembesi (sarı). Çingene pilici. Çingene pişirir, yemeden karnını şişirir/Çingene ciğer pişirir, yemeden karnını şişirir. Çingene ustası. Çingenede iman. Çingeneden çoban olmaz, Yahudi'den pehlivan. Çingenenin ekmeği rüyasına girer. Çingenenin ipini kendisine çektirirler. Çingeneye beylik vermişler, önce babasını asmış (kesmiş)/Çingeneye mansıp değse evvelâ atasını asar. Çingeneye şehir içi zindan gelir. Davul zurnasız çingeneüğünü olmaz. Sen bir garip çingenesin, telli (gümüşlü) zurna nene gerek.

Manzum atasözlerinde ise çingene kelimesi şöyle geçmektedir. Meselâ Refikî'de: “*Bunlara denir ki işte çingâne/Oklavayı hacat sayan demişler.*” ve Bedri'de: “*Falçıyla kâhinin sözüne uyma/Çingene vâdine intizar olmaz.*” (Dilçin 1945) şeklinde ifade edilmektedir.

Ermeni: Günümüzde bir çok ülkede dağınık hâlde ve bağımsız olarak yalnızca Ermenistan'da yaşayan Ermeni halkıyla ilgili atasözlerimizde de olumsuzluk göze çarpmaktadır:

Bu iş Ermeni perhizi kadar uzadı. Emir ile Ermeni belli değil. Ermeni gelini gibi kırıtır/kırıtılmak. Ermeni gibi gammaz. Ermeni'de irfan, Yahudi'de pehlivan bulunmaz. Ermeni'den dönme, sonradan görme. İt derisinden post olmaz, Rum Ermeni'ye dost olmaz.

Frenk: Osmanlıların Avrupalıları özellikle Fransızları tanımlamak için kullandıkları bu kelime sadece bir atasözümüzde geçmektedir.

Asılırsan Frenk sicimiyle asıl.

Hindû: Hindistan'ın Brahma veya Buda dinine mensup Hint halkının adı atasözlerimizde ve deyimlerimizde şöyle geçmektedir:

Hindû hırkası gibi kırk yamalı. Hindû hırkasına döndü. Hindû horozu gibi.

İngiliz: İngiltere halkını tanımlamak için kullanılan bu kelime şu deyimlerimizde geçmektedir:

İngiliz arması. İngiliz sicimi (ipi) ile asılmak. İngiliz siyaseti. İngiliz tabancası (çakmağı) gibi kurulur.

Kürt: Çeşitli ülkelerde dağınık olarak yaşayan Turan kökenli (Türkdoğan, 1995) bu toplulukla ilgili atasözlerimiz de olumsuz bir yapı taşımaktadır.

Acemi nalbant Kürt eşeğinde dener kendini. Çingene çalar, Kürt oynar. Çingene düğünü davulsuz, Kürt düğünü zurnasız olmaz. Dokuz keçili (bir) kürt beyi gibi kurulur. Herkes sakız çiğner ama (çıtlatamaz) Kürt (çingene) kızı tadını getirir. İş bilmeyen adam, hoştan anlamayan Kürt itine benzer. Kürdün yağı çok olursa/olunca hem yer hem yüzüne sürer. Kürten olsa evliya, sokma onu avluya.

Mağribî: Mısır'ın batısındaki kuzey Afrika halkından olan kimseler için kullanılan bu kelime iki deyimimizde geçmektedir.

Mal bulmuş Mağribî gibi. Mal bulmuş Mağribî gibi sevinmek.

Osmanlı: 13. yüzyılda Osman Gazi tarafından kurulan Osmanlı devletine mensup halkı tanımlamak için kullanılan bu kelime atasözü ve deyimlerimizde şöyle kullanılmaktadır:

Osmanlı bir kadın. Osmanlı efendisi. Osmanlı ekmeği yiyip düşmana dua olmaz. Osmanlının ekmeği dizi üstündedir. Osmanlı fısıltıdan hoşlanmaz. Osmanlı tavşanı araba ile yakalar/avlalar. Osmanlının ayağı üzengide gerek.

Bu atasözünü Salburcuoğlu (Dilçin, 1945) manzum olarak şöyle ifade etmektedir:

“Osmanlının ayağı üzengide gerek.

Kuş kuşla avlanır meseldir amma

Türkler arabayla avlar tavşanı.”

Rum: Anadolu, Yunanistan ve Kıbrıs'taki Helen kökenli Ortodoks Hıristiyan halk için kullanılan Rum kelimesi atasözlerimizde şöyle ifade edilmektedir:

İt derisinden post olmaz, Rum Ermeni'ye dost olmaz.

Yahudi'nin yemeğini ye, evinde yatma, Rum'un evinde yat, yemeğini ye-me.

Tatar: Rusya Federasyonu'nda Tataristan'da, Kırım'da, Kuzey Kafkasya'da, Sibiry'a'da yaşayan ve Türk soylu bir halk olan Tatarlarla ilgili atasözü ve deyimlerimiz pek olumsuzluk taşımamaktadır.

Tatar dedim ama şaşırma, tatar böreği demedim. Tatarın kılavuza ihtiyacı yoktur. Tatar ağası yine yaya kaldın/Yaya kaldın yine Tatar ağası.

Türk: Türk halkını nitelemek için kullanılan Türk kelimesi hemen hemen bütün atasözlerimizde ve deyimlerimizde olumlu bir yapı taşımaktadır.

Bir Türk cihana bedeldir. Türk gibi kuvvetli. Türk gibi mert. Türk karır, kılıcı karımaz. Türk lokumu. Türk yılmaz. Türke bir selam ver yiyeceğini düşünme. Türke şehadet en büyük mertebedir. Türkün aklı gözünde. Türkün aklı sonradan gelir. Türkün ilk hücumundan korkulur. Türkün kalbi hazinedir.

Yahudi: Dünyanın bir çok ülkesinde dağınık olarak yaşayan ve bağımsız olarak İsrail devleti sınırları içinde yaşayan Musa dinine bağlı Yahudilerle ilgili atasözlerimiz ve deyimlerimizde de olumsuzluk görülmektedir:

Akşam Hacı Mehmet, sabah eskici Yahudi. Akşam Hacı Mehmet, şimdi eskici Yahudi mi? Çingeneden çoban olmaz, Yahudi'den pehlivan. Ermeni'de irfan, Yahudi'de pehlivan bulunmaz Leh Yahudisi. Sarı Yahudi. Yahudi eziyeti. Yahudi havrası. Yahudi imana gelmez. Yahudi pazarlığı. Yahudi yaygarası. Yahudi züğürtledikçe eski defterleri karıştırır. Yahudi'nin yemeğini ye, evinde yatma Rum'un evinde yat, yemeğini yeme. Yahudi'yi öldürmektense korkutmak yeğdir. Yıllanmış Yahudi şarabı.

Sonuç

Araştırma kapsamına giren Türk atasözü ve deyimlerinde adı geçen halk ve topluluklardan Frenk kapsamına giren İngilizler ve Hindistan'da yaşayan Hintliler hariç diğerleri Osmanlı Devleti coğrafyasına tâbidirler. Bunlar içerisinde Türk toplumuyla en çok karşılıklı etkileşim içerisinde olan gayri müslim Ermeni, Rum ve Yahudiler özel bir önem taşımaktadırlar. Atasözü ve deyimlerimizde Acem, Osmanlı, Mağribî, Tatar ve Türkleri öven ifadelerle karşılık, Arap, Arnavut, Çingene, Ermeni, Hindû, Kürt, Rum ve Yahudilerle ilgili ifadeler olumsuzluk taşımaktadır. Özel-

likle bunlar içerisinde Çingenerler, Araplar, Kürtler ve Yahudilerle ilgili olumsuz atasözü ve deyimlerimiz fazlalıklarıyla dikkati çekmektedir. Boşnak, Frenk ve İngilizlerle ilgili atasözü ve deyimlerimizde ise hem olumlu hem de olumsuz ifadeler yer almaktadır.

Yirmi dört etnik grubun yaşadığı ve yirmi civarında farklı dilin konuşulduğu çok dinli, çok mezhepli, çok kültürlü bir imparatorluğun kalıntısı (Cemal 2003: 527, 537, 544) olan Türkiye coğrafyası geçmişten günümüze bir çok medeniyete, topluluğa ve halka ev sahipliği yapmış ve hâlâ da yapmaktadır.

Kaynaklar

“Atasözlerinde Kaşık” (1972), *Sanat, Tarih ve Turizm Yıllığı*, Sayı 2, Ankara.

ALPMAN, Nazım (1993), *Çingenerler*, Ozan Yayıncılık, İstanbul.

ANCIN, Osman (1983), “İstihbarat, İstihbarata Karşı Koyma ve Koruyucu Güvenlikle İlgili Atasözleri ve Özdeyişler”, *Deniz Harp Okulu Bülteni*, Sayı 16, Cilt 2, İstanbul.

ARSLAN, İlhan (1975), *Türk Atasözlerinde Halk İnanışları*, A.Ü. İlahiyat Fakültesi, Din Tarihi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ankara.

ATA, Hüsnü İrkıl (1940), “At Üzerine Derlenen Atasözleri”, *Taşpınar*, İstanbul.

AYALDI, Kemal (1970), “Türk Atasözlerinde Çocuk”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Cilt 12, Sayı 250, İstanbul.

BOZKURT, Halil (1965), “Atasözlerinde Fizik”, *Uyanış*, Sayı 26, Cilt 3, İzmir.

BOZYİĞİT, Ali Esat (1972), “Atasözü ve Deyimlerimizde Meslekler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 276, Cilt 14, İstanbul.

BOZYİĞİT, Ali Esat (1984), “Atasözlerimizde Yer Adları”, *Türk Folkloru*, Sayı 60, Cilt 5, Ankara.

BOZYİĞİT, Ali Esat (1971), “Atasözü ve Deyimlerimizde Giyim-Kuşam”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 261, Cilt 13, İstanbul.

CEMAL, Hasan (2003), *Kürtler*, Doğan Kitapçılık, İstanbul.

- ÇAĞLAR, Handan (1972), “Evlilik Üstüne Atasözü ve Deyimler”, *Folklor*, Sayı 24, İstanbul.
- DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan, (1942), “Dağa Ait Atasözleri”, *Halk Bilgisi Haberleri*, Sayı 123, İstanbul.
- DİLÇİN, Dehri (1945), *Edebiyatımızda Atasözleri*, İstanbul, I. Kitap.
- DOĞAN, Mehmet (1996), *Atasözlerimizde Dinî Motifler*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- EKER, Hamit (1940), “Ziraat Esaslarına Ait Türk Atasözleri”, *Çorumlu*, Sayı 24, Cilt 2, Çorum.
- ELÇİN, Şükrü (1966), “Tuz-Ekmek Hakkı Deyimi Üzerine”, *Reşit Rahmeti İçin, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.*, Ankara.
- ELÇİN, Şükrü, (1963), “Türk Atasözlerinde At”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 171, Cilt 8, İstanbul.
- ENGÜLLÜ, Avni (1974), “Evlenme Bir de Düğüne İlişkin Atasözleri ve Deyimler”, *Sesler*, Cilt 9, Üsküp.
- ERTEKİN, Eşref (1939), “Toprağa Ait Atasözleri”, *Çorumlu*, Sayı 12, Çorum.
- EYÜBOĞLU, İsmet Zeki (1961), “Dil ve Bel Üstüne Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 148, Cilt 7, İstanbul.
- GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp (1956), “Atasözlerinde Musiki”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 80, Cilt 4, İstanbul.
- GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp (1967), “Çalgı ve Çağırğı ile İlgili Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 217, Cilt 11, İstanbul.
- GÖNÜLLÜ, Ali Rıza (1986), “Alanya’dan Derlenen Hayvanlarla İlgili Atasözleri”, *Türk Folkloru*, Sayı 78, Cilt 7, İstanbul.
- GÜLEÇ, Azmi (1970a), “Sulama, Nadas ve Gübre ile İlgili Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 256, Cilt 13, İstanbul.
- GÜLEÇ, Azmi (1970b), “İklim ve İklim Dair Atasözleri, Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 252, Cilt 12, İstanbul.
- GÜLEÇ, Azmi (1971a), “Büyüme, Hasat ve Harman’a Dair Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 255, Cilt 13, İstanbul.

- GÜLEÇ, Azmi (1971b), “Büyüme, Hasat ve Harman’a Dair Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 266, Cilt 13, İstanbul.
- GÜLEÇ, Azmi (1972a), “Bağ ve Bahçeye Dair Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 275, Cilt 14, İstanbul.
- GÜLEÇ, Azmi (1972b), “Ağaçlara Dair Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 271, Cilt 14, İstanbul.
- GÜNEN, Kemal (1958), “Ağaç ve Orman Üstüne Atasözleri Denemeleri”, *Orman ve Av*, Sayı 12, Cilt 30, Ankara.
- GÜRÇAY, Hikmet (1964-1965), “Dünya Açlıkla Savaş Haftası ve Bu Konuda Yaşayan Atasözleri”, *Türk Etnoğrafya Dergisi*, Sayı 7-8, Ankara.
- KARABAĞ, İmran-COŞAN, Leyla, (2000), “Türkçedeki Gönül, Kalp ve Yürek Kelimeleriyle İlgili Atasözleri, Deyimler ve Bunların Almancadaki Karşılıkları”, *Dil Dergisi*, Sayı 96, Ankara.
- “Köy ve Ziraati İlgilendiren Atasözleri”, (1938), *Altan*, Sayı 39, Elazığ.
- KÖYMEN, Nusret (1942), “Türk Atasözlerinde Köy ve şehir”, *Ülkü*, Yeni Seri, Sayı 29, Cilt 3, İstanbul.
- ÖCAL, Mehmet H. (1972), “İçinde Yol, Su, Elektrik (Işık) Bulunan Atasözleri ve Deyimlerimiz”, *Y.S.E. Dergisi*, Sayı 78, Ankara.
- ÖKTÜRK, Şerif (1990), “Şeytanla İlgili Batıl İnançlar Deyimler-Atasözleri-Şiirler”, *Yeni Defne*, Sayı104-105, Cilt 9, İstanbul.
- ÖLÇER, Mustafa (1996), “Kur’ân-ı Kerim-Hadis-Atasözleri ve Veciz Sözlerde Zaman ve Zaman Yönetimi”, *Standard (Özel Sayı)*, Ankara.
- SELEK, Candan (1961), “Atasözlerinde Kadın”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 143, Cilt 6, İstanbul.
- ŞİMŞEK, Ahmet Seyfettin (1980), “*Mensucat Sözcükleriyle Söylenmiş Atasözleri ve Deyimler*”, *Mensucat Meslek Dergisi*, Sayı 2, Cilt 33, İstanbul.
- TAN, Nail (1975), “İklimle İlgili Atasözleri”, *Folklor Araştırmaları Kurumu Yıllığı*, Ankara.
- TÜRKDOĞAN, Orhan (1995), “*Kürtlerin Kimliği ve Günümüz Siyasal Gelişmeleri*”, *Türk Dünyası*, Sayı 101, Ankara.

- TÜRMEŒ, Hayret M. (1965), “İnsan Organları Üzerine Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı188, Cilt 9, İstanbul.
- TÜRMEŒ, Hayret M. (1963), “Hayvanlar Üzerine Söylenen Atasözleri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 170, Cilt 8, İstanbul.
- ÜNVER, A. Süheyl (1937), “Ölüme Müteallik Darbimeseller ve Söylenmelerinin Hikmeti”, *Yücel*, Sayı 25, İstanbul.
- YOLPAZOĞLU, Osman Attilâ (1944), “Ağaç ve Orman Üzerine Atasözleri”, *Çığır*, Sayı 140.
- YUND, Kerim (1941), “Ağaç Üzerine Atasözleri”, 4 Eylül, Sayı 26, 42, Sivas.
- YUND, Kerim (1943), “Ağaç ve Orman Üzerine Atasözlerinin İzahı”, *Orman ve Av*, Sayı 2,4,6,8,9,11,12, Cilt 15, Ankara.
- YUND, Kerim (1966), “Ormancılıkla İlgili Atasözleri”, *Deyimler, Dilek-ler, Mecazlar*, İstanbul.
- YUND, Kerim (1967), “Atasözlerimizde Kişi Adları”, *Türk Yurdu*, Sayı 334, Cilt 6, Ankara.
- YUND, Kerim (1975), “Atasözlerimizde Geçen İstanbul Yer Adları ve Açıklamaları”, *Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı*, Ankara.
- YUND, Kerim (1965), “Atasözlerimizde Av Hayvanları”, *Bilgi*, Sayı 213, Cilt 8.

The Names of Collective Nouns at Turkish Proverbs and Idioms

Assist. Prof. Dr. Salim KÜÇÜK*

Abstract: In Turkish Literature, despite many studies and investigations on Turkish proverbs and idioms with regard to theme, there has not been done any study from the public and collective nouns point of view.

In the process of this investigation that done for description, it has been understood that the so-called publics and communities were absolutely of Ottoman Empire except for those who were Englishmen that considered European and the Indians living in India. Within them, non-muslim Armenians, Greeks and Jews who were in interaction with Turkish People on a large scale play a key role.

The main public and communities mentioned in our investigation were defined as follows; Persian, Arab, Albanian, Bosnian Gipsy, Armenian, European, Hindu, English, Kurdish, people living in northern Africa, Ottoman, Greek, Tatar, Turk and Jew.

Key words: People, Turkish proverbs, idiom, Armenian, Greek, Jew, Gipsy.

* 19 May University, Faculty of Science and Arts, Department of Turkish Language and Literature-
ORDU

skucuk@omu.edu.tr

Названия Народов и Народностей в Турецких Пословицах и Поговорках

Салим КЮЧЮК*, к.н., доцент

Резюме: Несмотря на то, что тематическому исследованию народных пословиц и поговорок в литературе было посвящено большое количество работ, исследования с точки зрения народных имен не проводились. В этой описательной работе было установлено, что народы, названия которых (за исключением англичан, входящих в понятие “европеец” и индусов, живущих в Индии) встречаются в турецких пословицах и поговорках, относятся к географической территории Османской Империи. Среди них особо выделяются немусульманы- армяне, греки и евреи, которые имели наиболее тесные связи с турецким народом. В проведенном нами исследовании были установлены следующие названия народов и народностей, встречающихся в турецких пословицах и поговорках: персы, арабы, албанцы, бошнаки, цыганы, армяны, европейцы, индусы, англичаны, курды, жители северной Африки, османцы, греки, татары, турки и евреи.

Ключевые слова: народ, турецкие народные пословицы, поговорки, армяны, греки, евреи, цыганы.

* Университет 19 Мая, Факультет Естественных и Гуманитарных Наук, Кафедра Турецкого Языка и Литературы, ОРДУ
skucuk@omu.edu.tr